

Subsidier løser ikke klimakrisen

Av Matias Valldal, studentpraktikant i Civita

Norsk næringsliv står overfor et veiskille. Oljealderen kryper sakte, men sikkert, mot slutten. Utfasingen av norsk olje og gass vil innebære en stor omstillingsutfordring for norsk næringsliv. Samtidig setter klimakrisen kraftige krav til en helhetlig omstilling av samfunnet. Næringslivet går en spennende tid i vente.

For å få fortgang i den grønne omstillingen har subsidier blitt et populært næringspolitisk virkemiddel. Den norske staten bruker blant annet subsidier til å støtte prosjekter som de mener bidrar til det grønne skiftet. Dette er spesielt tydelig i norsk energisektor. I senere tid har det blant annet blitt satt av flere titalls milliarder til en storslått satsing på vindkraft på land og til havs. Dessverre er subsidieringen i norsk energisektor ofte dyr og ineffektiv, og den bidrar lite til utvikling av norsk næringsliv. Dette er ikke bare dumt økonomisk ettersom en uforsiktig bruk av subsidier kan gjøre klimakampen upopulær.

Subsidier – Det enkle er ikke alltid det beste

I norsk klimapolitikk har subsidier blitt et populært virkemiddel. Dette skjer til tross for at det er bred enighet blant økonomer om at subsidier ikke er godt egnet til å drive innovasjon og

identifisere lønnsomme prosjekter. Civita-økonom Lars Peder Nordbakken har flere ganger omtalt de negative konsekvensene subsidier medfører. Han påpeker at subsidier likevel er et populært virkemiddel, fordi «de tilbyr konsentrerte og synlige gevinster til en bestemt gruppe, samtidig som kostnadene spres så bredt utover at den jevne skattebetaler knapt merker det.»¹

Et grunnleggende problem med subsidier, er at staten påtar seg stor risiko for konkrete prosjekter, på skattebetalernes vegne. I et fritt marked vil konkurransen mellom ulike løsninger sørge for at ulønnsomme prosjekter skrotes til fordel for prosjekter med lønnsomhet. De samme prosessene gjør seg ikke gjeldende på samme måte når staten avgjør hvilke næringer det skal satses på. Én ting er at det er vanskelig å evaluere effekten av offentlig støtte, ettersom konkurrerende løsninger ikke kommer til. En annen ting er at politisk stolthet kan hindre at ulønnsomme subsidieprosjekter avvikles, ettersom dette kan medføre prestisjetap. I det hele tatt er det derfor en stor risiko for at subsidier fører til effektivitetstap og omfattende sløsing. Subsidiering er derfor ingen god rettesnor for det grønne skiftet.

Lars Peder Nordbakken er langt ifra den eneste som har et kritisk syn på bruken av subsidier. I 2015 skrev Annegrete Bruvoll og Hanne Marit Dalen en artikkel for Frisch-senteret, som bygger på mange av de samme poengene som Nordbakken har.² Bruvoll og Dalen anerkjenner at det gjerne er knyttet positive eksterne effekter til utvikling av ny teknologi og innovasjon, og at kompensasjon gjennom subsidier kan brukes til å korrigere for tilfeller med markedssvikt. I tilfeller med havvind og vindkraft på land kan det være mulig å tenke at subsidiering av disse næringene vil bidra til teknologiutvikling, og at dette legitimerer subsidiering av disse næringene. Bruvoll og Dalen mener derimot at dette ikke gjelder for vann- og vindkraft, ettersom dette allerede er etablerte industrier. I artikkelen påpeker de at subsidier likevel benyttes aktivt, og ofte begrunnes med formål som sysselsetting og industriproduksjon, selv om subsidier ikke oppnår dette på en effektiv måte.

I tillegg til energisektoren, har flere andre «grønne» industrier mottatt betydelige beløp gjennom støtteordninger. Dette er spesielt tydelig i transportindustrien. Overgangen fra en bensin- og dieseldominert transportsektor til elbiler i Norge har skjedd i rekordfart. I 2024 var 88,9 prosent av nysalget elbiler.³ Gode støtteordninger som momsfradrag, rabatter i bomringer og lavere parkeringsavgifter er viktige årsaker. Denne overgangen anses som en suksesshistorie for subsidier. Likevel har omstillingen skapt noe politisk strid. Elbilsubsidier har vært, og er fremdeles dyrt. Senest i 2023 brukte Norge 43 milliarder på subsidier til elbiler.⁴ Støtteordningene til elbiler illustrerer dessuten to andre hovedutfordringer med subsidier. Det er vanskelig å fjerne subsidiene når de først er innført, og de kan fremme adferd som strider imot hensikten til subsidien.⁵ Subsidiering av elbiler sikter mot å gjøre persontransport mer miljøvennlig, men bidrar også til at flere velger bil fremfor enda mer miljøvennlige alternativer som kollektiv transport, sykkel eller gange.

I de siste årene har det også vært mye debatt rundt regjeringens batterisatsing. Hurdalsplattformen til Jonas Gahr Støres Ap-Sp-regjering i 2021 uttrykte en målsetting om å tilrettelegge for en storskala battericelleproduksjon i Norge.⁶ I Sverige gikk batteriselskapet Northvolt konkurs i mars 2025. 88 milliarder kroner i subsidier fra Sverige og EU resulterte i et industrieventyr

som varte i ti år.⁷ Kinesisk markedsdominans, samt bedre konkurransevilkår andre steder blir pekt på som årsaker til at batterisatsing i Norge og Norden er vanskelig. Likevel satses det hardt på batterier. Årsaken til dette kan ligge i at politikere synes at det er enklere med tiltak som gir økte utgifter på budsjettet, som subsidier, fremfor økte skatter, som for eksempel en CO2-skatt. Innføring av avgifter møter ofte stor motstand, særlig fra dem som vil bli rammet hardest av avgiften. Subsidier får derimot støtte, særlig fra næringen som skal subsidieres. Dermed blir det oftere enklere å få politisk gjennomslag for støtteordninger, enn skatter.

At subsidier, rent politisk, ofte er enklere å innføre enn andre klimatiltak er ikke noe godt argument for å bruke subsidier. Subsidier *kan* føre til at politiske målsettinger imøtekommes, men som oftest vil dette foregå på en ineffektiv måte. Batterisatsingen kan skape arbeidsplasser og ny norsk industri, men er enn så lenge først og fremst et dyrt og risikabelt prosjekt. Omleggingen av transportindustrien i Norge fra bensin- og dieselbil til nesten utelukkende el-biler er isolert sett positivt. Men, støtteordningen til elbil-næringen har vært svært dyr, og kanskje har den hindret andre mer effektive klimatiltak som satsing på kollektivtransport eller tilrettelegging for mer sykkel og gange. Subsidiering av jordbruksnæringen, batterifabrikker, og andre norske industriprosjekter kan i det minste forsvares i den forstand at de ivaretar andre formål knyttet til sysselsetting og norsk industriproduksjon.

Det samme kan ikke sies om vindkraft og havvind.

Norsk industrieventyr uten Norge?

Subsidiering av havvind har fått mye oppmerksomhet de siste årene. Dette er imidlertid ikke første gangen energisektoren har blitt subsidiert i Norge. Blant annet har utbyggingen av vindkraft på land sett en formidabel utvikling gjennom særlig 2010-tallet, som følge av statlige støtteordninger. I hovedsak var vindkraftindustrien subsidiert gjennom elsertifikatordningen, et subsidie-samarbeid mellom Norge og Sverige. Regjeringen skriver selv at «gjennom elsertifikatordningen har Norge og Sverige hatt et felles mål om å bygge ut 28,4 TWh ny fornybar kraftproduksjon fra 2012 til 2020. Dette målet ble nådd i 2019.»⁸ Elsertifikatordningen var dermed unektelig med på å nå en politisk målsetting. Ifølge SSB produserte norsk vindkraft i 2005 strøm tilsvarende årsforbruket til 28 000 husholdninger.⁹ Vindkraftproduksjonen femten år senere, i 2020, tilsvarte gjennomsnittsförbruket til rundt 620 000 husholdninger.¹⁰ Den statlige støtten til vindkraft gjennom elsertifikatordningen førte til en massiv økning i produksjon av fornybar energi. Elsertifikatordningen må vel da regnes som en kjempesuksess! Eller?

At subsidier kan bidra til å ivareta politiske målsettinger har vi allerede konstatert. Problemet ligger heller i måten dette oppnås gjennom subsidier. Subsidier er ofte dyre, og gjennomføres på bekostning av andre mer effektive markedsløsninger.

Elsertifikatordningen følger en ganske enkel fremgangsmåte. Fornybare produksjonsanlegg, som vindkraftanlegg, får ett elsertifikat for hver mega watttime (MWh) de produserer.¹¹ Kraftleverandøren må så, på vegne av sine kunder, kjøpe elsertifikater for en viss andel av den strømmen

de selger. Bedrifter som produserer fornybar energi, kan dermed selge disse elsertifikatene til kraftleverandører. På den måten får strømprodusentene en ekstrainntekt gjennom salg av sertifikater, i tillegg til den inntekten de får fra selve produksjonen. Dette gir et insentiv til å satse på fornybar kraftproduksjon. Denne tildelingen av elsertifikater gjelder i 15 år, og kun for anlegg som hadde sin byggestart etter 7. september 2009. At ordningen var åpen og markedsbasert sørget for at hvem som helst, både norske og utenlandske investorer, kunne benytte seg av ordningen.

Tanken var at subsidien ville gi fortgang i utviklingen av fornybar energi i Norge, noe den for så vidt har gjort. Vindkraft i Norge har tross alt hatt en formidabel utvikling de siste femten årene. Noe som derimot er mer kritikkverdig er bruken av subsidier i en industri som er lønnsom andre steder i Europa. Subsidiene har i liten grad gagnet norske bedrifter eller lokalsamfunn. Norsk vindkraft er i stor grad privat eid, men først og fremst av utenlandske selskaper. Kommunene har selv ikke hatt ressurser til å lage egne vindfabrikker, noe som har gjort at andre aktører, særlig utenlandske, har kjøpt seg inn og i dag dominerer den norske vindkraftindustrien. Før elsertifikatorordningen, var vindkraft en liten industri i Norge. Elsertifikatorordningen gjorde det gunstig å satse på vindkraft. Men, siden utenlandske selskaper hadde mer ekspertise enn norske, var de også derfor mer investeringsvillige og tok dermed over det norske markedet.

En artikkel fra NRK basert på tall fra NVE anslo i 2023 at 67,4 prosent av all norsk vindkraft er eid av utenlandske selskaper.¹² I samme artikkel kommer det frem at 55 av 65 vindkraftverk i Norge er enten helt eller delvis eid av utenlandske selskaper. Eierskapsfordelingen i norsk vindkraft har endret seg massivt. I 2010, to år før elsertifikatorordningen trådte i kraft, var tilsynelatende alle norske vindkraftverk av en viss størrelse helt norskeid.¹³ Dette står i sterk kontrast til dagens tilstand, hvor 2/3 av alle vindkraftverk er eid av utenlandske aktører. I juli 2024 var 7 av de 10 største enkelt-eierne i norsk vindkraft utenlandske. Flere av disse selskapene tilhørte dessuten skatteparadis.¹⁴ Dette støtter opp under argumentet om at elsertifikatorordningen først og fremst støttet utenlandske vindkrafteventyr på norsk jord, ikke norske.

Til forskjell fra subsidier til landbruk og batterifabrikker, er det norske forbrukere og ikke staten som betalte for denne subsidien. Norske forbrukere betalte indirekte for denne subsidien, ettersom kraftprodusentene enkelt kunne velte den ekstra kostnaden knyttet til å skaffe seg elsertifikater over på forbrukerne. Ifølge tall fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) bidro norske strømkunder i 2017 med 2,6 milliarder kroner i støtte gjennom denne ordningen.¹⁵ For en husholdning med et årsforbruk av strøm på 20 000 kWh tilsvarte dette 640 kroner. Her er det viktig å presisere at ikke hele støtteordningen gjennom elsertifikatorordningen tilfalt vindkraftprodusenter. Elsertifikatorordningen gjaldt også for andre fornybare energiformer som ble bygd ut i samme periode. Likevel er det grunn til å tro at mye av denne støtteordningen tilfalt vindkraftprodusentene.

I 2010 kom rundt 95 prosent av all kraftproduksjon i Norge fra vannkraft, og rundt 4,5 prosent fra varmekraft.¹⁶ Andelen vindkraft utgjorde sammen med andre energikilder knapt en prosent av den totale kraftproduksjonen. I 2020 derimot sto vindkraft for 6,6 prosent av Norges totale kraftproduksjon, mens vannkraft utgjorde 91,8 prosent og varmekraft 1,7 prosent. Det er vanskelig

å finne tall for hvor mye de ulike kraftsektorene har økt sin kraftproduksjon i hele perioden med elsertifikater. I 2020 ble det satt i drift 7,1 TWh med vann- og vindkraftproduksjon i Norge, og 6,1 TWh av dette kom fra ny vindkraft.¹⁷ Allerede tilbake i 2013 sto vindkraftproduksjon for 2,3 prosent av Norges kraftproduksjon, en økning på 60 prosent fra året før.¹⁸

Subsidieringen av vindkraft på land førte til at Norge nådde en målsetting om utvikling av ny fornybar energi. Men, at en politisk målsetning ble nådd med hjelp av subsidier betyr ikke at subsidien er vellykket. Norge produserer stadig mer strøm fra vindkraft, men mye av overskuddet tilfaller hverken norske bedrifter eller den norske staten. Norske skattebetalere har i høy grad subsidiert en industri hvor gevinsten tilfalt utenlandske investorer. Samtidig er det flere tegn som tyder på at subsidiering av vindkraft, og den raske utbyggingen har gått på bekostning av andre hensyn. Fosen-saken, skadelige naturinngrep, støy, og misnøye med lite lokal bestemmelse har alle vært med på å svartmale vindkraftens rykte. Dette gjenspeiles i at støtten til vindkraft har stupt.¹⁹ Sett i et større bilde, vil en uforsiktig bruk av subsidier kunne skade det grønne skiftet i sin helhet. Dessverre kan ting tyde på at subsidier til havvind følger i samme spor.

Verdens dyreste vindmøller

Debatten rundt havvind er i «vinden». For å imøtekomme fremtidens kraftbehov fra industri og husholdninger, ønsker regjeringen en storslått satsing på havvind. Norge har fra før gode erfaringer med industri på norsk sokkel. Lang kystlinje med gode vindforhold skulle tilsi at Norge også har gode forutsetninger for å satse på havvind. Regjeringen skriver på sine hjemmesider at «Noreg har ein ambisjon om at det innan 2040 skal tildelast område for 30 GW havvindproduksjon.»²⁰ Denne satsingen vil resultere i en årlig strømproduksjon på cirka 130 TWh, et tall som ikke er langt unna den samlede strømproduksjonen Norge har i dag.²¹ For å få dratt i gang prosjektet følger Norge i fotsporene til flere andre europeiske nasjoner, og tilbyr generøse støtteordninger i oppstartsfasen til havvind. Målet er at havvind over tid skal kunne stå på egne bein. Da vil havvind kunne sikre kraft til norsk industri, skape arbeidsplasser, bidra til velferd og ikke minst kutte utslipp.²² Hadde det nå bare vært så enkelt.

Kritikken mot den norske havvindsatsingen har ikke latt vente på seg. Likevel har støtten til havvind hos regjeringen, med energiminister Terje Aasland i spissen, omtrent vært urokkelig. På regjeringens nettsider skriver de blant annet at «Havvindsatsinga til regjeringa held fram med stø kurs», og Terje Aasland mener subsidieringen av havvind «legg til rette for meir kraft til Noreg og eit nytt industrieventyr.»²³ At Norge trenger mer kraft i tiden som kommer er det flere rapporter som tyder på. Både Statnett og NHO har tidligere rapportert at Norge går mot å få et kraftunderskudd, som kan komme allerede så tidlig som i 2027.²⁴ At havvind stikker seg ut som et interessant alternativ kan være forståelig. Havvind begynner å få et sterkt fotfeste flere andre steder. I 2024 ble det installert 37 GW med havvind i Europa.²⁵ Havvind-prosjekter i Nederland og Tyskland har nå blitt gjennomført uten bruk av subsidier. Som vi skal se senere, er det dessverre lite som tyder på at havvind uten subsidier noen gang vil bli mulig i Norge.

Det satset hardt på havvind flere steder i verden. Noen vil også påpeke at havvind har blitt subsidiert andre steder i Europa og til og med Norden. Når disse landene begynte med subsidiering av havvind var teknologien ny og umoden. I dag klarer flere av disse landene å selge havvindprosjekter uten statlig støtte. Subsidier til forskning og utvikling av ny teknologi, som kan bidra til positive eksterne effekter, kan være en grunn til å subsidiere. Når Norge velger å subsidiere bunnfast havvind er dog ikke dette fordi teknologien er ny, men fordi havvind på norsk sokkel er fryktelig dyrt. Der Norge tidligere har vært heldige med våre geografiske fortrinn når det kommer til olje, gass og vannkraft, har Norge dårlige forutsetninger for å drive med havvind. En dyp og ujevn havgrunn byr på helt andre utfordringer enn for konkurrenter med flattere havgrunn. Norge har høyere kostnader knyttet til bunnfast havvind enn resten av markedet. Norges satsing på flytende havvind krever dessuten en høyst uprøvd teknologi, som også antas å være svært dyr.²⁶ Regjeringens plan for å unngå kraftunderskudd er å kaste subsidier etter havvind. Dette er en svært risikabel tilnærming til en så viktig problemstilling.

I oktober 2024 kom NVE med en rapport om havvind som skapte mye debatt. Basert på dagens kostnadsanslag anslår NVE at det kan bli «utfordrende å skape en lønnsom drift for norsk havvind mellom 2040 og 2050, med mindre vi ser en dramatisk teknologiutvikling eller kostnadsfall på dette området».²⁷ Basert på anslagene til NVE, skal det med andre ord mye til for at havvindutbygging på norsk sokkel skal bli lønnsomt. Norsk havvind vil være «avhengig av høye kraftpriser for å dekke sine kostnader», dersom den ikke delvis finansieres av statlige subsidier. Med den utbyggingen av havvind Norge har planer om frem mot 2040, vil havvind kun være lønnsomt i et scenario hvor Norge faktisk ender opp med et kraftunderskudd og strømprisene blir høye. Høye strømpriser i Norge vil kunne gjøre havvind profitabelt. I et basisscenario derimot, hvor Norge beholder sitt kraftoverskudd på 8TWh, vil prisnivået på strøm være for lavt til at havvind vil kunne være lønnsomt. Å subsidiere en næring som sannsynligvis aldri kommer til å bli lønnsom er problematisk. Helt hvordan subsidieringen skal bidra til norsk næringsliv når havvind kun vil være lønnsom i et scenario med kraftunderskudd, er også uklart.

Norge har allerede utført en utlysingsrunde for det første området for havvind på norsk sokkel. Denne auksjonen ble vunnet av selskapet Ventyr SN II AS, som nå får tilgang på området Sørliche Nordsjø II. Selskapet er eid av belgiske Parkwind og nederlandske Inkga Investments, som for øvrig slo Equinor i budrunden for området. Om norske selskaper, private eller offentlige, ikke sikrer seg eierskap i norsk havvind, kan dette bety at verdiskapingen i stor grad tilfaller utlandet, og at vi ender opp i samme situasjons som for norsk vindkraft. Ventyr vant auksjonen med et bud på 115 øre per kilowattime. Auksjonen innebar en støttepakke som kunne strekke seg helt til 23 milliarder over 15 år.²⁸ Den foreslåtte støtterammen til de første områdene med flytende havvind ligger enda høyere på 35 milliarder kroner.²⁹ Skal det brukes så store summer på å subsidiere bestemte næringer, bør dette komme med gode garantier for at subsidieringen vil føre til gevinster på sikt. Helt hva dette skulle vært for havvind er vanskelig å si.

Det er en vesentlig tvil om havvind noen gang kan komme til å bli lønnsomt. I tillegg er det lite som tyder på at havvindsatsingen fremmer norsk næringsliv på noen fruktbar måte. Vi har allerede konstatert at havvind kun er lønnsomt med høye kraftpriser. Selv om dette er bra for havvind-

prosjektet, er dette dårlige nyheter for norsk industri og norske husholdninger. Det er heller ingen garantier for at havvindsatsingen vil føre til et nytt norsk industrieventyr. Det finnes ingen juridiske krav til at tildelingen av havvindprosjekter skal gis til norske bedrifter. Norge har i utgangspunktet heller ingen krav til at nye havvindprosjekter må produseres av norske leverandører. Norsk leverandørindustri er relativt sterk innenfor havvind allerede, ettersom det er mye kompetanse knyttet til å bistå offshore-næringen.³⁰ Det kan derfor tenkes at Norge ikke legger noen krav om bruk av norske leverandører til utbyggelse av havvind, ettersom dette kan skade norske leverandørers posisjon utenfor Norge.

Men helt hvordan havvind i Norge da bistår norsk industri er vanskelig å forstå. At Norge skal bruke masse penger på å sponse utenlandske selskapers energieventyr på norsk sokkel, fordi dette holder liv i norsk leverandørindustri, er heller ikke et godt argument for å subsidiere havvind. Dersom norsk leverandørindustri er konkurransedyktig internasjonalt innen havvind, slik den har vært innen olje- og gassnæringen, vil norsk leverandørindustri kunne bli en aktiv del av den europeiske satsingen på havvind. Dette kan skje uten at Norge produserer havvind på egen sokkel. Flere tegn tyder dessuten på at norsk leverandørindustri faktisk klarer å etablere seg i markedet for havvind. Finansavisen skriver, basert på en rapport fra NORWEP, at «norske leverandører økte eksporten av havvind med over 80 prosent fra 2022 til 2024.»³³ Norges første havvindpark, Hywind Tampen, ble også i stor grad bygd ved hjelp av norsk leverandørindustri, som sto bak rundt 60 prosent av kontraktsverdiene til prosjektet.³¹

Det er mye som tyder på at satsingen på havvind kan komme til å følge i fotsporene til vindkraft på land. De generøse støtteordningene tiltrekker seg utenlandske aktører, som allerede har opparbeidet seg erfaring med havvindprosjekter fra andre steder. På den måten bidrar subsidiene lite til en direkte utvikling av et nytt norsk industrieventyr. Når havvind også kun vil være lønnsomt med høye strømpriser, blir det vanskelig å vite helt hva norsk industri har å tjene på havvind. Høye strømpriser og dermed dårligere forutsetninger for norsk industri, eller milliardsubsidiering av en sektor som viser seg å være ulønnsomt, er en avveining som innehar få oppsider. NVE har også kommet med utredning som kan tyde på at havvindutbyggingen tar for lite hensyn til andre faktorer i den raske utbyggingen regjeringen har forslått. Havvind kan få store konsekvenser for fugl- og fiskeliv, men kan også by på utfordringer for petroleumsnæringen, skipsfart og luftfart.³² Utbyggingen risikerer dermed å bli enda mer upopulær etter at den er ferdig, dersom natur og andre industrier rammes negativt.

Tro kan ikke flytte fjell

Norsk næringsliv står overfor noen viktige tiår. Oljealderen går mot sin uunngåelige slutt. Samtidig utgjør de menneskeskapt klimaendringene en av de største truslene menneskeheten har stått overfor. Dette stiller høye krav til samfunnet som helhet, og særlig til norsk industri. Utvikling av ny industri i tråd med klimamål er ingen enkel oppgave. For å både imøtekomme klimamål og samtidig ivareta norsk industri, har flere norske politikere sverget til subsidier. Men at det har vært lagt så mye tillit i et så omdiskutert økonomisk virkemiddel har ikke vært uproblematisk, langt ifra. Subsidier hindrer markedet i å finne gode løsninger på kritiske klimaspørsmål. Dette

er spesielt tydelig i energisektoren, hvor dyre subsidier har blitt en gjenganger i senere tid. Subsidieringen av havvind og vindkraft til land er dessverre dyr, ineffektiv, og som vi har sett, bidrar lite til norsk næringsliv. Den grønne omstillingen krever ikke bare klimapolitikk som politikerne har tro på, den krever klimapolitikk som gir resultater. Faren med en uforsiktig bruk av subsidier er ikke bare en ineffektiv grønn politikk, men også at støtten til det grønne skiftet mister fotfeste i befolkningen. Subsidier kan gjøre det grønne skiftet upopulært.

Og at klimapolitikk blir upopulært, det har vi ikke tid til.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsyttere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på matias@civita.no eller civita@civita.no

Litteraturliste

- (1) Nordbakken, L., P. (16.02.2023): *La ikke subsidiebølgen utvikle seg til en lammende tsunami*, Civita. Tilgjengelig fra: <https://civita.no/okonomi/okonomisk-politikk/la-ikke-subsidiebolgen-utvikle-seg-til-en-lammende-tsunami/> (Hentet: 21.03.2025)
- (2) Bruvoll, A., og Dalen, M., H. (2015): *Mange motiver i klimapolitikken*, Samfunnsøkonomen I 2015, s. 3745. Tilgjengelig fra: https://www.frisch.uio.no/prosjekter/cree/publications/pdf_popular_scientific_articles/samfok_2015_1_motiver_bruvoll_dalen.pdf (Hentet: 17.03.2025)
- (3) NTB (2. januar 2025): *Ni av ti solgte var elbiler*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: [Ni av ti solgte var elbiler | Finansavisen](#) (Hentet: 18.03.2025)
- (4) Finansdepartementet (2023): *Skatter og avgifter 2024*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: [Prop. 1 LS \(2023–2024\) - regjeringen.no](#) (Hentet: 18.03.2025)
- (5) Garbo, G., L. (18.10.2024): *Noen subsidier virker mot sin hensikt*, Forskning.no. Tilgjengelig fra: [Noen subsidier virker mot sin hensikt](#) (Hentet: 18.03.2025)
- (6) Nærings- og Fiskeridepartementet (29.06.2022): *Norges batteristrategi*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/norges-batteristrategi/id2921424/> (Hentet: 18.03.2025)
- (7) Ryssdal, C. (18.12.2024): *Det offentlige står for 6 av 10 Morrow-kroner*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.finansavisen.no/energi/2024/12/18/8221228/det-offentlige-star-for-6-av-10-morrow-kroner> (Hentet: 18.03.2025)
- (8) Aakre, E. (23.09.2024): *Fått 88 milliarder skatte kroner – sier opp 1.600 ansatte*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.finansavisen.no/energi/2024/09/23/8183047/fatt-88-milliarder-skattekroner-sier-opp-1.600-ansatte> (Hentet fra: 18.03.2025)
- (9) Regjeringen (14.10.2024): *Elsertifikatordningen*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/fornybar-energi/elsertifikater/id2075998/> (Hentet: 18.03.2025)
- (10) Bøeng, A., C. (22.12.2006): *Vekslende vær for vindkraft*, Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: [Vekslende vær for vindkraft - SSB](#) (Hentet: 18.03.2025)
- (11) Aanensen, T. (19.01.2021): *Vindkraften fortsetter å stige*, Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: [Vindkraften fortsetter å stige - SSB](#) (Hentet: 18.03.2025)
- (12) Norges vassdrags og energidirektorat (18.02.2025): *Elsertifikater*, NVE. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/energi/virkemidler/elsertifikater/> (Hentet: 19.03.2025)
- (13) Carlsen, H., Solvang, F., og Storhaug, S. (07.03.2023): *67 prosent av norsk vindkraft eies av utenlandske selskaper*, NRK. Tilgjengelig fra: [67 prosent av norsk vindkraft eies av utenlandske selskaper – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet](#) (Hentet: 19.03.2025)
- (14) Se tabell: [Eierskap i norsk vindkraft 2010.pdf](#)
- (15) Se tabell: [Eierskap i norsk vindkraft i juli 2024.pdf](#)
- (16) Norges vassdrags- og energidirektorat (15.06.2021): *20,3 TWh ny kraftproduksjon siden 2012*, NVE. Tilgjengelig fra: [20,3 TWh ny kraftproduksjon siden 2012 - NVE](#) (Hentet: 19.03.2025)
- (17) Statistisk Sentralbyrå (12.12.2011): *Vi brukte rekord mye energi i 2010*, SSB. Tilgjengelig fra: [Energiregnskap og energibalanse - årlig - SSB](#) (Hentet: 19.03.2025)

- (18) Norges vassdrags- og energidirektorat (29.01.2021): *7.1TWh kraftproduksjon ble satt i drift i 2020*, NVE. Tilgjengelig fra: [7,1 TWh kraftproduksjon ble satt i drift i 2020 - NVE](#) (Hentet: 19.03.2025)
- (19) Statistisk sentralbyrå (14.02.2014): *Elektrisitet, desember 2013*, SSB. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/energi-og-industri/statistikker/elektrisitet/maaned/2014-02-14> (Hentet: 19.03.2025)
- (20) Blaker, M. (26.02.2025): *Forskere: – Vindkraft på land er dødt*, Nettavisen. Tilgjengelig fra: [Vindkraft, UiO | Forskere om vindkraft-motstand: – Vindkraft på land et dødt prosjekt](#) (Hentet: 19.03.2025)
- (21) Regjeringen (11.05.2022): *Kraftfull satsing på havvind*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/landingssider/havvind/id2830329/> (Hentet: 19.03.2025)
- (22) Holstad, M. (24.01.2025): *Rekordhøy Strømproduksjon i 2024*, SSB. Tilgjengelig fra: [Rekordhøy strømproduksjon i 2024 – SSB](#) (Hentet: 19.03.2025)
- (23) Arbeiderpartiet (ingen dato): *Vindkraft – havvind og vindmøller*, Arbeiderpartiet. Tilgjengelig fra: [Vindkraft - havvind og vindmøller | Arbeiderpartiet](#) (Hentet: 19.03.2025)
- (24) Regjeringen (07.10.2024): *Stegvis og ansvarleg utvikling av flytande havvind*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: [Stegvis og ansvarleg utvikling av flytande havvind - regjeringen.no](#) (Hentet: 20.03.2025)
- (25) Norges Handelsorganisasjon (14.11.2024): *Kraftløftets tiltaksplan*, NHO. Tilgjengelig fra: <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klimate/kraftloftet/kraftloftet2/> (Hentet: 20.03.2025)
- (26) Wind Europe (27.02.2025): *Wind energy in Europe: 2024 Statistics and the outlook for 2025-2030*, Wind Europe. Tilgjengelig fra: [Wind energy in Europe: 2024 Statistics and the outlook for 2025-2030 | WindEurope](#) (Hentet: 20.03.2025)
- (27) Norges vassdrags- og energidirektorat (29.09.2024): *Kostnader for kraftproduksjon*, NVE. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/energi/analyser-og-statistikk/kostnader-for-kraftproduksjon/> (Hentet: 20.03.2025)
- (28) Norges vassdrags- og energidirektorat (Oktober 2024): *Utviklingen i kraftmarkedet mot 2050*, NVE. Tilgjengelig fra: [PowerPoint-presentasjon](#) (Hentet: 20.03.2025)
- (29) Energidepartementet (24.10.2024): *Sørlige Nordsjø II*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/landingssider/havvind/sorlige-nordsjo-ii/id2967231/> (Hentet: 20.03.2025)
- (30) Energidepartementet (11.09.2024): *Utsira Nord*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: [Utsira Nord - regjeringen.no](#) (Hentet: 20.03.2025)
- (31) Njøsén, F., H. (10.12.2024): *Havvind sikrer rekordår*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.finansavisen.no/energi/2024/12/10/8217206/havvind-sikrer-rekordar-for-norske-leverandorer> (Hentet: 20.03.2025)
- (32) Rustad, M., E. og Sagmoen, I. (23.08.2023): *Nå åpnes Norges første havvindpark: – Vi skaper energi som verden trenger*, E24. Tilgjengelig fra: <https://e24.no/energi-og-klimate/i/RGw89J/naa-aapnes-norges-foerste-havvindpark-vi-skaper-energi-som-verden-trenger> (Hentet: 20.03.2025)
- (33) Norges vassdrags- og energidirektorat (28.11.2024): *Strategisk konsekvensutredning av vindkraft til havs*, NVE. Tilgjengelig fra: <https://veiledere.nve.no/havvind/strategisk-konsekvensutredning-av-vindkraft-til-havs/sammendrag/?q=fugl> (Hentet: 24.03.2025)

Sluttnoter

- 1 Nordbakken, L., P. (16.02.2023): *La ikke subsidiebølgen utvikle seg til en lammende tsunami*, Civita. Tilgjengelig fra: <https://civita.no/okonomi/okonomisk-politikk/la-ikke-subsidiebølgen-utvikle-seg-til-en-lammende-tsunami/> (Hentet: 21.03.2025)
- 2 Bruvoll, A., og Dalen, M., H. (2015): *Mange motiver i klimapolitikken*, Samfunnsøkonomen I 2015, s. 37-45. Tilgjengelig fra: https://www.frisch.uio.no/prosjekter/cree/publications/pdf_popular_scientific_articles/samfok_2015_1_motiver_bruvoll_dalen.pdf (Hentet: 17.03.2025)
- 3 NTB (2. januar 2025): *Ni av ti solgte var elbiler*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: [Ni av ti solgte var elbiler | Finansavisen](#) (Hentet: 18.03.2025)
- 4 Presisering: Strengt tatt ikke brukt 43 milliarder, men heller mistet en potensiell inntekt på 43 milliarder. Beløpet er nok litt kunstig høyt, ettersom etterspørselen etter elbiler ikke ville vært så høy uten støtteordningene. Finansdepartementet (2023): *Skatter og avgifter 2024*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: [Prop. 1 LS \(2023–2024\) - regjeringen.no](#) (Hentet: 18.03.2025).
- 5 Garbo, G., L. (18.10.2024): *Noen subsidier virker mot sin hensikt*, Forskning.no. Tilgjengelig fra: [Noen subsidier virker mot sin hensikt](#) (Hentet: 18.03.2025)
- 6 Nærings- og Fiskeridepartementet (29.06.2022): *Norges batteristrategi*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/norges-batteristrategi/id2921424/> (Hentet: 18.03.2025)
- 7 Aakre, E. (23.09.2024): *Fått 88 milliarder skatte kroner – sier opp 1.600 ansatte*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.finansavisen.no/energi/2024/09/23/8183047/fatt-88-milliarder-skatte kroner-sier-opp-1.600-ansatte> (Hentet fra: 18.03.2025)
- 8 Regjeringen (14.10.2024): *Elsertifikatordningen*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/fornybar-energi/elsertifikater/id2075998/> (Hentet: 18.03.2025)
- 9 Bøeng, A., C. (22.12.2006): *Vekslende vær for vindkraft*, Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: [Vekslende vær for vindkraft - SSB](#) (Hentet: 18.03.2025)
- 10 Aanensen, T. (19.01.2021): *Vindkraften fortsetter å stige*, Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: [Vindkraften fortsetter å stige - SSB](#) (Hentet: 18.03.2025)
- 11 Norges vassdrags og energidirektorat (18.02.2025): *Elsertifikater*, NVE. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/energi/virkemidler/elsertifikater/> (Hentet: 19.03.2025)
- 12 Carlsen, H., Solvang, F., og Storhaug, S. (07.03.2023): *67 prosent av norsk vindkraft eies av utenlandske selskaper*, NRK. Tilgjengelig fra: [67 prosent av norsk vindkraft eies av utenlandske selskaper – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 13 Se tabell: [Eierskap i norsk vindkraft 2010.pdf](#)
- 14 Se tabell: [Eierskap i norsk vindkraft i juli 2024.pdf](#)
- 15 Norges vassdrags- og energidirektorat (15.06.2021): *20,3 TWh ny kraftproduksjon siden 2012*, NVE. Tilgjengelig fra: [20,3 TWh ny kraftproduksjon siden 2012 - NVE](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 16 Statistisk Sentralbyrå (12.12.2011): *Vi brukte rekord mye energi i 2010*, SSB. Tilgjengelig fra: [Energiregnskap og energibalanse - årlig - SSB](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 17 Norges vassdrags- og energidirektorat (29.01.2021): *7,1 TWh kraftproduksjon ble satt i drift i 2020*, NVE. Tilgjengelig fra: [7,1 TWh kraftproduksjon ble satt i drift i 2020 - NVE](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 18 Statistisk sentralbyrå (14.02.2014): *Elektrisitet, desember 2013*, SSB. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/energi-og-industri/statistikker/elektrisitet/maaned/2014-02-14> (Hentet: 19.03.2025)
- 19 Blaker, M. (26.02.2025): *Forskere: – Vindkraft på land er dødt*, Nettavisen. Tilgjengelig fra: [Vindkraft,](#)

- [UiO | Forskere om vindkraft-motstand: – Vindkraft på land et dødt prosjekt](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 20 Regjeringen (11.05.2022): *Kraftfull satsing på havvind*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/landingssider/havvind/id2830329/> (Hentet: 19.03.2025)
- 21 Holstad, M. (24.01.2025): *Rekordhøy Strømproduksjon i 2024*, SSB. Tilgjengelig fra: [Rekordhøy strømproduksjon i 2024 – SSB](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 22 Arbeiderpartiet (ingen dato): *Vindkraft – havvind og vindmøller*, Arbeiderpartiet. Tilgjengelig fra: [Vindkraft - havvind og vindmøller | Arbeiderpartiet](#) (Hentet: 19.03.2025)
- 23 Regjeringen (07.10.2024): *Stegvis og ansvarleg utvikling av flytande havvind*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: [Stegvis og ansvarleg utvikling av flytande havvind - regjeringen.no](#) (Hentet: 20.03.2025)
- 24 Norges Handelsorganisasjon (14.11.2024): *Kraftløftets tiltaksplan*, NHO. Tilgjengelig fra: <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/kraftloftet/kraftloftet2/> (Hentet: 20.03.2025)
- 25 Wind Europe (27.02.2025): *Wind energy in Europe: 2024 Statistics and the outlook for 2025-2030*, Wind Europe. Tilgjengelig fra: [Wind energy in Europe: 2024 Statistics and the outlook for 2025-2030 | WindEurope](#) (Hentet: 20.03.2025)
- 26 Norges vassdrags- og energidirektorat (29.09.2024): *Kostnader for kraftproduksjon*, NVE. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/energi/analyser-og-statistikk/kostnader-for-kraftproduksjon/> (Hentet: 20.03.2025)
- 27 Norges vassdrags- og energidirektorat (Oktober 2024): *Utviklingen i kraftmarkedet mot 2050*, NVE. Tilgjengelig fra: [PowerPoint-presentasjon](#) (Hentet: 20.03.2025)
- 28 Energidepartementet (24.10.2024): *Sørlige Nordsjø II*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/landingssider/havvind/sorlige-nordsjo-ii/id2967231/> (Hentet: 20.03.2025)
- 29 Energidepartementet (11.09.2024): *Utsira Nord*, Regjeringen. Tilgjengelig fra: [Utsira Nord - regjeringen.no](#) (Hentet: 20.03.2025)
- 30 Njøsén, F., H. (10.12.2024): *Havvind sikrer rekordår*, Finansavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.finansavisen.no/energi/2024/12/10/8217206/havvind-sikrer-rekordar-for-norske-leverandorer> (Hentet: 20.03.2025)
- 31 Rustad, M., E. og Sagmoen, I. (23.08.2023): *Nå åpnes Norges første havvindpark: – Vi skaper energi som verden trenger*, E24. Tilgjengelig fra: <https://e24.no/energi-og-klima/i/RGw89J/naa-aapnes-norges-foerste-havvindpark-vi-skaper-energi-som-verden-trenger> (Hentet: 20.03.2025)
- 32 Norges vassdrags- og energidirektorat (28.11.2024): *Strategisk konsekvensutredning av vindkraft til havs*, NVE. Tilgjengelig fra: <https://veiledere.nve.no/havvind/strategisk-konsekvensutredning-av-vindkraft-til-havs/sammendrag/?q=fugl> (Hentet: 24.03.2025)